

ÜHISKONNAÕPETUSE TASEMETÖÖ 9. KLASSILE

Variant A vastused

1. Analüüsi kirjeldatud juhtumit ja vasta küsimustele.

Sõõriku valla volikogu valimiste päeval sisenes valmisjaoskonda 16-aastane Kalle, kes soovis valimistel osaleda. Valimiskomisjoni liikmed ei võimaldanud seda, kuna Kalle nime ei olnud valijate nimekirjas, mis oli koostatud vallaelanike registri alusel. Kalle oli aga veendunud, et teda ei ole nimekirja kantud, kuna ta sai 16-aastaseks alles hiljuti ning nüüd on tal õigus osaleda kohalike omavalitsuste valimisel. Vanuseline piirang on vaid Riigikogu valimistel. Kallel valida siiski ei lubatud. Siis ütles Kalle, et ta on 21-aastane. Valimiskomisjoni liige nõudis isikut tõendavat dokumenti, mida Kallel kaasas ei olnud. Kui valimiskomisjoni liikmed endale kindlaks jäid, soovis Kalle valida oma ema eest, kes oli kodus haige ja ei saanud valimisjaoskonda minna. Ka seda ei lubatud. Nii jäigi Kallel sellel päeval oma valik tegemata.

1. Kas Kalle õigusi rikuti? Põhjenda kahe argumendiga. 3p

Ei. Kohalike omavalitsuste valimistel võivad osaleda 18-aastased noored. Ka ema eest valida ei saa, kuna valimisõigust ei saa teisele inimesele edasi anda.

Valmisjaoskonna töötajatel on õigus küsida dokumenti, sest muidu nad ei saa kontrollida, kas valija on kantud valimisringkonna valijate nimekirja, ning tagada kõikide inimeste valimisõigust, kuna keegi võib käia nende asemel valimas.

2. Kas emal on õigus saata poega enda eest valima? Kas Kalle ema õigusi rikuti? Põhjenda kahe argumendiga. 3p

Ei rikutud. Haiguse korral saab tellida valimiskasti koju, haigus ei võta valimisõigust ära, kuid ise tuleb valmisjaoskonna töötajaid informeerida.

3. Millist dokumenti tunnustatakse valimisjaoskonnas isikuttõendava dokumendina? 1p

Pass, ID kaart.

4. Mis on vallavolikogu? 1p

Kohaliku omavalitsuse organ, valla valitud esindusorgan.

5. Mis küsimustes võib valla/linna volikogu otsuseid vastu võtta? Too kaks näidet. 2p

Esindab kohalikke huve, teeb kohalikku elu korraldavaid otsuseid, kinnitab valla/linna eelarve, kontrollib valla/linna valitsuse tegevust.

2. Töö andmetega.

1. Selgita, millistes majandusharudes on hõivemuutused olnud kõige suuremad? Nimeta kolm. 3p

Vastus: kinnisvara, põllumajandus, tööstus.

2. Selgita diagrammi alusel kinnisvaravaldkonnas toimunud muutusi. Nimeta kaks muutuste põhjust. 2p

Vastus: kuna EV algusaastal polnud inimestel kinnisvara, polnud vaja kinnisvaraga tehtavate tehingutega tegelevaid firmasid. Vastavalt EV seadustele on inimesed erastanud kortereid ja maad, saanud kinnisvara omanikeks. Ostujõu suurenemine on suurendanud kinnisvara ostmist.

3. Miks tööhõive põllumajanduses on langenud? Nimeta kaks põhjust. 2p

Uue tehnika ja tehnoloogia kasutamine on vabastanud tööjõudu; eesti toiduainetel on kõrge hinna ja madala kvaliteedi tõttu raske konkureerida maailmaturul, samas müüakse Eesti turul odavaid importtoiduaineid. Kolhoosid ja sovhoosid likvideeriti. Inimesed asusid elama linna.

4. Kas Sinu arvates peaks Eesti riik põllumajandust doteerima? Põhjenda oma seisukohta kahe argumendiga. 3p

Jah: säiliks külaelu, inimesed saaksid tööd, talud ei jääks tühjaks, maal oleks kergem elada jne.

Ei: doteerimine toimub kellegi arvelt, ei vasta vabaturu põhimõtetele, Eesti võimalda odavalt toota, inimesed peaksid liikuma sinna, kus on vaja tööjõudu jne.

3. Põhiseadus. Tähista õige vastus ristiga. Vajadusel kasuta põhiseadust. 3p

1. Kellel on Eestis viibides tagatud põhiseaduses loetletud kõigi ja igaühe õigused, vabadused ja kohustused?

- ainult Eesti kodanikel
- Eesti kodanikel ja teiste riikide kodanikel
- kõigil Eestis viibivatel isikutel**
- Eesti ja Venemaa kodanikel

2. Kes on kohustatud hoolitsema abi vajavate perekonnaliikmete eest?

- perekond ise**
- sellist kohustust põhiseaduses ei ole
- kohalik omavalitsus
- riik

3. Kes võivad Eestis vabalt valida elukutset, tegevusala ja töökohta?

- kui seadus ei sätesta teisiti, siis kõik Eestis viibivad inimesed**
- ainult Eesti kodanikud
- kõik eesti keelt oskavad inimesed
- kõik, kellel on vähemalt põhikooli haridus

4. Iseloomusta massikommunikatsiooni demokraatlikus riigis. Leia loetelust kolm sobivat tunnust! Tähista õige vastus ristiga. 3p

- ajakirjandust kontrollib võimupartei
- ajakirjandus on vaba**
- infoallikaid on palju**
- infoallikad on piiratud
- valitsuse ja poliitika kritiseerimine on lubatud**
- lubatud on vaid lojaalne või valitsust ülistav informatsioon

5. Märki kas väide on õige (Õ) või vale (V)! Kui väide on vale, kirjuta lahtrisse Parandused õige väide. 10p

Väide	Õ/V	Parandused
1. Parlamendi ülesandeks on esindada poliitikas mitmesuguseid ühiskonnagruppe ja vaateid	Õ	
2. Valitsus võtab vastu riigieelarve	V	Riigikogu võtab vastu riigieelarve.
3. Riigikogu juhatuse moodustavad esimees ja kaks aseesimeest	Õ	
4. Riigikogu saadik võib samal ajal kuuluda mitmesse parlamendifraktsiooni	V	Riigikogu saadik võib kuuluda ainult ühte parlamendifraktsiooni.
5. Eesti kohtusüsteemi kõrgeimaks astmeks on Ülemkohus	V	Eesti kohtusüsteemi kõrgeimaks astmeks on Riigikohus.
6. Ministeeriumi igapäevast asjaajamist korraldab kantsler	Õ	
7. Maakond on riikliku halduse üksus	Õ	

6. Ametiisikud. Märki tabelisse “+” kui ametiisik on ametisse määratav ja “-“ kui ei ole. Lisa õige vanus, kui vastav piirang on seaduses määratletud. 8p

Vanusepiirangud võivad olla järgmised: 18-aastane, 21-aastane, 40-aastane.

Ametikohad	on ametisse määratav (nimetatav)	iga EV kodanik võib selleks saada (märki õige vanus)
Riigikogu liige	-	kui on vähemalt .(21). aastane
EV peaminister	+	
EV president	-	kui on vähemalt .(40). aastane
Riigikohtu esimees	+	
Europarlamenti liige	-	kui on vähemalt .(21). aastane

7. Vasta diagrammi alusel küsimustele. 10p

1. Nimeta kaks peamist põhjust, miks minnakse välismaale elama. 2p

Palk, töökoht, silmaring, elukvaliteet.

2. Kuidas mõjutab Eesti Vabariigi kuulumine Euroopa Liitu Eesti tööturгу? 1p

Positiivselt/negatiivselt või argumendid.

3. Millised negatiivsed ja positiivsed tagajärgi inimese ja riigi seisukohast lähtuvalt oskad nimetada seoses inimeste välismaale tööle minekuga? Nimeta kaks positiivset ja kaks negatiivset tagajärge. 4p

Positiivsed: Tõusevad palgad, kvalifitseeritud ja mitte kvalifitseeritud töötajad hakkavad vabalt liikuma, uued väljakutsed, inimene töötab mujal teatud aastad ja saab siis kõrgemat pensioni.

Negatiivsed: Kvalifitseeritud tööjõud läheb välismaale, inimese kodu ja pere on ühes riigis, ise töötab teises, tekib tööjõu puudus.

4. Nimeta tööturu osapooled. 1p

Töötaja või töövõtja ja tööandja.

5. Selgita, mis on tööleping ja kelle vahel see sõlmitakse. 2p

Tööleping on leping, mille kirjutavad alla tööandja ja töövõtja ning milles on märgitud töö sisu, töö- ja puhkeaja pikkus, palga suurus ja selle maksmise tingimused.

8. Tarbijakaitse. Tähistä õige vastus ristiga. 3p

1. Mida tähendab pakendil märg: *Kõlblik kuni*?

- minimaalne säilivusaeg
- toiduainet võib peale seda päeva müüa allahinnatult
- toiduainet on keelatud müüa peale antud kuupäeva**

2. Millistel juhtudel peab kaup olema ostja nõudmisel ümber vahetatud?

- ülikonna suurus ei sobinud ja 30 päeva pärast palus ostja selle ümber vahetada
- ostetud televiisori kasutusjuhend oli saksakeelne. Ostja lülitas televiisori sisse ja aparaat põles läbi**
- laps mängis ostetud arvutimänguga kuu aega ja hiljem palus selle uue versiooni vastu ümber vahetada

3. Kuidas saab tarbija kaitsta oma huve, kui äsja ostetud kaubal ilmneb puudus?

- proovima seda ise parandada
- pöörduma koheselt kauplusesse**
- pöörduma linna/vallavalitsusse

9. Milliseid otseseid ja kaudseid makse tuleb Eestis maksta tarbijana? Nimeta kolm erinevat maksu. 3p
Käibemaks, aktsiis, tollimaks, pakendimaks.